

עלון בנגינות מזמור שיר

בס"ד

כניסת שבת 7:00
ציאת שבת 8:15

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1022 ח' מנחם אב תשפ"ה

דברים

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

ספר דברים פותח בתוכחת משה רבינו אשר הוכיח את ישראל לפני מותו, ומסכם מספר אירועים שאירעו במשך ארבעים שנה במדבר. כשמשה רבינו מזכיר את שליחותם וחזרתם של המרגלים, הוא מוכיח אותם: "וְהִתְרַגְּזוּ בְּאֶהְלֵיכֶם וְהִתְאַמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' אֱתָנּוּ הוֹצִיאֲנִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֵתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנִי" (דברים א, כז) מסביר רש"י: "וְהִתְרַגְּזוּ... לְשׁוֹן הָרַע, וְכֵן: (משלי יח, ה) 'דְּבַר נִרְגָן', אִם הוֹצִיא דִּבְחָה". מסביר מו"ר הרב נבנצל שליט"א: נראה לומר מהקשר הדברים שכוונת רש"י היא ללשון הרע מסוג מסוים, קשה וחמור במיוחד; 'נרגן' הינו אדם שעשו עמו טובה ולא די שאינו מודה עליה אלא שעוד טוען שעשו עמו רעה; וכפי שאומר שלמה המלך: "דְּבַרֵּי נִרְגָן כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יִרְדּוּ וְזִדְרֵי בָטָן" (משלי יח, ה) דברי הנרגן הינם "קשים כמכות המשברות ועוד הם יורדים חזרי בטן" (מצודת דוד) דהיינו: ישנן מכות חיצוניות אשר קל יחסית לרפואתם, אולם מאידך ישנן מהלומות שמרוב עוצמתן הכאב יורד עד חדרי בטן, וממילא קשה מאוד לרפואתם; כך הם דברי המתלונן על הטובה שעשו עמו, הכאב שעלול להרגיש המטיב לחברו והלה מתלונן עליו כאילו הרע לו הוא נורא ואיום.

כמובן שאין דבר המסוגל להכאיב לקב"ה אולם מצדם של ישראל הרי שהיתה כפיות טובה נוראה, שכן לאחר כל הטובות ניסים ונפלאות שעשה להם הקב"ה במצרים, גאל אותם משעבוד לגאולה, קרע להם את הים, הוריד להם את המן, הציל אותם מעמלק, נגלה להם בהר סיני גילוי יחיד במינו לעיני כל ישראל, נתן להם תורה ומצוות המעניקות חיי נצח, ובמקום להכיר טובה הם אומרים: "בְּשִׁנְאָת ה' אֱתָנּוּ הוֹצִיאֲנִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֵתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנִי", קשה מאוד להבין כיצד דור דעה מסוגלים לומר דברים כאלה; וכי ה' עשה את כל מה שעשה מתוך שנאה? האם קיים הגיון כלשהו בטענה זו? רש"י הרגיש בקושי זה ומסביר: "וְהוּא הִיא אוֹהֵב אֶתְכֶם, אֲבָל אֵת שׁוֹנֵאִים אוֹתוֹ, כְּמִשַּׁל הַדְּיוּט אוֹמֵר: 'מִה דְּבַלְכָּךְ עַל רַחֲמֶךָ מִה דְּבַלְבִּיה עַלְךָ'" (שם) מה שהוא חושב בלבבו על חברו הוא מה שחושב חברו עליו. נמצא אם כן שמחשבתם של ישראל שה' שונא אותם נבעה מכך שהם שנאו אותו.

הגמרא דורשת את הפסוק: "וַיִּכְּסוּ הָעַם בְּלִילָה הַהִוא" (במדבר יד, א) "אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו היום ערב תשעה באב היה. אמר להם הקב"ה: אתם בכיתם בכייה של חינו ואני קובע לכם בכייה לדורות" (תענית כט). ועל כן נחרבו בו בית ראשון ובית שני. המהרש"א כתב (לפי דברי רש"י הנ"ל) שלא רק החורבן וזמנו בלבד נקבעו לתשעה באב אלא אף סיבת החורבן, דהיינו שנאת חינו של ישראל כלפי הקב"ה, שכידוע היא שורש חורבן בית המקדש השני שנחרב בגין שנאת חינו. אלא שגם לאחר דברי רש"י קשה להבין מהי סברתם של ישראל; אם אכן הקב"ה שנא אותם וכל כוונתו היתה למסור אותם ביד האמורי להשמידם, מדוע לעשות איתם כל הטובות הללו? למה להוציא אותם ממצרים בכדי להשמיד אותם? הרבה יותר פשוט היה להשאיר אותם במצרים ופרעה היה משמיד אותם בשמחה ח"ו; קשה מאוד להבין את ה'הוא אמינא' הזאת.

הרי לנו דוגמה מספר שופטים - מנוח ואשתו שראו נס גלוי: "וַיְהִי בְעֵלְוֹת הַלֵּלָב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׂמִימָה וַיַּעַל מִלְאָךְ ה' בְּלֵלָב הַמִּזְבֵּחַ" (שופטים יג, כ) והנה, על נס אחד בלבד אשת מנוח אומרת לבעלה: "כֹּל זֶפֶן ה' לְהַמִּיתָנוּ כִּי לֹא לָקִזּוּ מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת כָּל אֱלֹה וְכָעַת לֹא הַשְּׂמִימָה כֹּאֵת" (שם כג) היא הבינה שאם הקב"ה קיבל את קורבנם והראה להם נס גלוי כזה, ודאי שאין כוונתו להמיתם אלא לרומם אותם לקראת תפקידם לגדל נזיר אלוקים שיושיע את ישראל מיד הפלישתים; הוא הדין בני ישראל, לאחר כל הניסים הגלויים והנפלאות שה' עשה להם, לאחר שקיבל מהם ברצון את הקורבנות שהקריבו במעמד הר סיני וקורבן פסח במצרים ולאחר שהשמיע להם עשרת הדברות, היו צריכים להבין שאין כוונתו להמיתם אלא לרומם אותם לקראת כיבוש ויישוב ארץ ישראל, היו צריכים לומר את מה שאמרה אשת מנוח: "כֹּל זֶפֶן ה' לְהַמִּיתָנוּ כִּי לֹא לָקִזּוּ מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת כָּל אֱלֹה" כיצד במקום משפט זה הם אמרו: "בְּשִׁנְאָת ה' אֱתָנּוּ הוֹצִיאֲנִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם?"

לאור חומרת הקושיה התשובה היחידה לתמיהה הגדולה הזאת היא שתלונתם של ישראל אינה נובעת מהשכל אלא מהרצון; אילו מסקנתם נבעה מתהליך מחשבתי שכלי שכתוצאה ממנו אמרו את מה שאמרו, אכן היה אפשר להקשות מה ההיגיון הטמון בדבר; אולם כשהתלונה נבעה מהרצון, רצון שלא להכיר בטובות הרבות שהקב"ה עשה איתם, הרי שאין מקום להקשות מה ההיגיון שבדבר.

פעמים שהאדם חפץ בדבר מסוים למרות שיש על כך קושיות רבות, אלא שהיות והוא רוצה בכך ומעוניין בדבר הריהו דוחה את כל התמיהות על הסף. אדם רוצה לכפור בטובות שה' עשה עמו, אולם מאידך איננו מסוגל להיות בגדר של כפוי טובה בגין מצפוננו המעיק עליו; אם כן מה הוא עושה? הוא טוען שהטובה היא בעצם רעה גדולה וממילא אין על מה להודות; להפך, יש לו טענה קשה: "בְּשִׁנְאָת ה' אֱתָנּוּ". זו נרגנות.

לא פלא שלאחר דברי נרגנות אלו מתדרדרים למצב חמור של עבודה זרה, כפי שמסביר רש"י על הפסוק: "זִתְנָה רֹאשׁ וְנִשְׁכָּה מִצְרִימָה" (במדבר יד, ד) "נִתְנָה רֹאשׁ... רְבוּתֵנוּ פִּרְשׁוּ לִשׁוֹן עֲבֹדָה זָרָה", ועל פי דרכו של המהרש"א המובא לעיל יש לומר שדברים אלו גרמו לקביעת סיבת חורבן הבית הראשון שכידוע נחרב בגין חטא עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, והקשה מכולם עבודה זרה כפי שמסביר רש"י על הפסוק: "וְסִרְתֶּם בֵּין הָדָרָךְ אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם" (דברים יא, כח) "הא למדת שכל העובד עבודה זרה הרי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל" (שם)

היוצא מסוגיה זו הוא לקח יסודי עבורנו: לפעמים ישנן תלונות וטענות שלמעשה יסודן ברצון לכפור בטובה שנעשה לנו, אלא שהיות והמצפון אינו מאפשר להיות בגדר של כפויי טובה הרי שבלי משים הופכים את הטובה לרעה וממילא אין צורך להודות. התנהגות כזו פסולה וטעונה שינוי מידי; עלינו לזכור תמיד שבגין שנאת חינו נחרב בית המקדש וכנגד זה בגין אהבת חינו ייבנה בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמ"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברנרדו, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, דוד הרוש בן לאה, ויצמן מור בן גורג'יה, בנימין בן נדרה, מרת אמי אולגה בת קלרה, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה, רחל בת יעקב ורובצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד